

In verzet

Doelgroep	Bovenbouw (groep 6 - 7 - 8)	Benodigheden
Hoofdthema	Vrijheid	<ul style="list-style-type: none">• podcast Lodewijk• bijlage 'verzetsverhaal'• bijlage 'Het verzet - spel'• A4 papier
Deelthema	Autonomie	
Leerlijn	Taal - Begrijpend Luisteren	
Doelcluster	Selecteren van belangrijke informatie	
Duur van de les	50 minuten	
Leerdoel onderbouw	Leerdoel middenbouw	Leerdoel bovenbouw
Ik voer na het luisteren de gevraagde handeling uit	Ik onderscheid na het luisteren naar een instructie belangrijke en minder belangrijke informatie	Ik kan informatie uit verschillende bronnen (video, podcast, krant, e.d.) vergelijken en verbanden leggen

Kort

In deze les leren de leerlingen dat sommige mensen in de Tweede Wereldoorlog ervoor kozen om in verzet te komen tegen de Duitse bezetter. Dit deden ze vaak met gevaar voor eigen leven. Maar soms had die keuze onbedoelde gevolgen. De leerlingen luisteren naar het verhaal van Lodewijk Crijs, die vertelt over wat zijn vader in de oorlog is overkomen. Ze doen daarna een spel waarbij ze meer leren over verzet en drijfveren van mensen in de Tweede Wereldoorlog.

Ik denk

(25 minuten)

Deze les leren de leerlingen over Lodewijk en zijn vader Theo. Theo zat tijdens de Tweede Wereldoorlog in het verzet. Wat weten de leerlingen al over verzet? Op welke manieren kon je je verzetten? *Denk aan grote verzetsdaden zoals het doden van nazi's en collaborateurs, het helpen onderduiken van Joden of dwangarbeiders, het maken van vervalste documenten, het verspreiden van illegale kranten of het saboteren van spoorlijnen. Er waren ook kleine daden van verzet, zoals stiekem luisteren naar radio Oranje, het niet inleveren van je fiets en het maken van spotprenten.* Praat over welke eigenschappen iemand nodig heeft om in verzet te komen. Wat voor impact kan het hebben op je omgeving? Wie kun je in vertrouwen nemen als je besluit in verzet te komen? Wat kan je drijfveer zijn om in het verzet te gaan?

Over het verhaal van Theo is een podcast gemaakt en er zijn nieuwsartikelen over geschreven. Verwacht je dat er in een nieuwsartikel meer of minder of een ander soort informatie wordt verteld dan in een podcast? Waarom denk je dat?

Luister samen naar de podcast en lees het artikel. Je kunt de klas ook in tweeën verdelen: de ene helft luistert de podcast en de andere helft leest het artikel. Welke groep heeft de

meeste informatie gekregen? Stel vragen als: Welke informatie uit de podcast komt met het nieuwsbericht overeen? Wat is anders? Wat vinden de leerlingen de betrouwbaarste bron? Ervaar je meer emotie als je een verhaal hoort of leest? Is dat voor iedereen zo?

Is er in een podcast meer of minder ruimte voor persoonlijke details? Wat voor gevolg heeft dat voor hoe de informatie binnenkomt?

Theo, de vader van Lodewijk, heeft de keuze gemaakt om zich aan te sluiten bij het verzet. Snappen de leerlingen waarom hij voor een ander wilde opkomen? Wat was zijn drijfveer? Wat vinden ze van deze keuze? Door zijn daden zijn andere mensen opgepakt en vermoord. Dat wist Theo van tevoren natuurlijk niet. Denk je dat Theo dezelfde keuze gemaakt had: 'opkomen voor een ander' als hij wist wat de impact van zijn keuze was? Waarom wel/niet? Heb je altijd een keuze?

Ik doe

(20 minuten)

Vertel: In de oorlog hadden mensen verschillende drijfveren om te doen wat ze deden. Maar voor iedereen gold: ze wisten niet hoe de oorlog af zou lopen of hoelang die nog zou duren. Ze kozen ervoor om in verzet te komen, of juist om mee te werken met de Duitse bezetter. Je kunt een keuze maken die (op dat moment) voor jezelf goed is, maar later voor een ander slecht kan uitpakken. En er zijn situaties denkbaar waarin je geen keuze wil of kunt maken, omdat je niet genoeg informatie hebt over de gevolgen of over hoelang de situatie nog duurt. De leerlingen gaan met een spel ervaren hoe het is om weinig informatie te hebben, terwijl je toch een beslissing moet nemen.

Verdeel de klas in vijf groepjes. Ieder groepje krijgt een persoon toegewezen (zie bijlage).

Vertel dat jullie een spel gaan spelen. De vijf personen zitten samen in de auto (bijvoorbeeld van jullie woonplaats naar een stad in de buurt). Op vier momenten moeten ze iemand uit de auto zetten. Dat gebeurt via stemming. Wie mag het langst blijven zitten en komt aan op de eindbestemming? Ieder groepje kiest (per ronde, of steeds dezelfde) een afgevaardigde die het personage presenteert en uitlegt waarom hun persoon in de auto moet blijven zitten. Laat ze met overtuiging spreken en hun verhaal kracht bijzetten. Ze mogen geen informatie verzinnen en nog niets vertellen over wat er pas in de ronde daarna op het kaartje staat.

Praat na iedere ronde over vragen als:

- Hoe weet je dat? Waar baseer je je keuze op?
- Welke informatie had je nodig om een goede keuze te maken?
- Waarom heb persoon X aangewezen en niet persoon Y?
- Vanaf ronde twee kun je ook deze vraag stellen: Had je in de vorige ronde een andere keuze gemaakt, als je wist wat je nu weet?

Ronde 1: Voorstellen. In de eerste ronde stellen de leerlingen hun persoon voor. *Benadruk dat ze niks over zijn/haar rol in de oorlog mogen vertellen.* Als alle personen zijn voorgesteld stel je de vraag: Wie heeft de meeste impact gehad tijdens de oorlog? Degene met de minste stemmen moet de auto verlaten. De leerlingen moeten kiezen. Tel af en laat ze naar een persoon wijzen. Vier personen gaan door naar de volgende ronde.

Ronde 2: Daden. De leerlingen lezen weer voor wie hun persoon was (stap 1) en vertellen over de daden van hun persoon. Ze mogen nog niets vertellen over wat er bij stap 3 en 4 beschreven staat. Stel de vraag: Wie heeft de beste verzetsdaad uitgevoerd? Degene met de minste stemmen moet de auto verlaten.

Ronde 3: Monument. Stel de vraag: Voor wie zou je een monument willen maken? Degene met de minste stemmen moet de auto verlaten.

Ronde 4: Gevolgen. Stel de vraag: Voor wie had zijn/haar keuze de minste gevolgen na de oorlog? Eén persoon blijft over. Laat deze persoon nog een keer vertellen wat zijn verhaal is. Ook de andere vier personages mogen vertellen wat er op de kaartjes beschreven stond. Praat na met de leerlingen. Als je nu alle informatie hebt, zou je dan andere keuzes gemaakt hebben tijdens het spel? Wat had je verwacht en wat had je niet verwacht?

Leerlingen kunnen ontdaan zijn van de actie van Miep Oranje. Praat hier verder over na. Denk je dat Miep Oranje een keuze had toen ze van verzetsstrijder naar verraadster, oftewel collaborateur, ging? En als je nog meer informatie zou hebben, bijvoorbeeld als je zou hebben geweten dat de Duitse officier dreigde haar familie op te pakken als ze niet mee zou werken. Hoe denk je dan over haar daden? Had Miep wel een keuze? Je kunt natuurlijk ook de andere vier personen verder nabespreken. Welke emotie en reactie roept het op bij de leerlingen?

Benadruk dat het voor ons heel erg moeilijk is om over acties van mensen in oorlogstijd te oordelen. Wij kunnen ons niet inbeelden hoe het leven toen was. Het is ingewikkeld om beslissingen te nemen als je niet weet hoe het afloopt. Sommige mensen hadden een sterk gevoel dat ze andere mensen moesten helpen, anderen dachten eerst aan zichzelf. Achteraf is het altijd veel makkelijker om te zeggen hoe je het zou hebben gedaan.

Ik deel

(10 minuten)

Tijdens het spel hebben de leerlingen vijf personen leren kennen. Welke overeenkomsten en verschillen zien zij met Theo, de vader van Lodewijk? Denk bijvoorbeeld aan de aard en de gevolgen van de daden. Zouden Theo en de vijf anderen de keuze nog een keer gemaakt hebben om in het verzet te gaan, of niet? Waarom denk je dat? Welke boodschap had Theo? *Dat het belangrijk is om op te komen voor het goede*. Denken de vijf personen uit de vorige opdracht daar ook zo over?

Weet je wat het goede is, als je midden in een situatie zit? En hoe denkt Lodewijk over de daden van zijn vader? Zou hij hetzelfde gekozen hebben?

Stel de leerlingen vervolgens de vraag wat ze zelf kunt doen om hun vrijheid te beschermen. Denk aan: niet wegstappen als een ander onrecht wordt aangedaan, opkomen voor de vrijheid van een ander en opkomen voor belangrijke rechten die bij vrijheid horen, zoals het recht op informatie.

Sluit de les af met de vraag wat de leerlingen geleerd hebben. Wat nemen ze mee uit deze les?

Extra

Deze les bevat geen extra oefeningen

Woorden

Symbol: een teken, afbeelding of voorwerp dat ergens voor staat.

Instructie: uitleg over hoe je iets moet doen.

Handelen: je doet iets, je komt in actie.

Belangrijk: iets dat je zeker moet onthouden.

Onbelangrijk: iets dat je niet hoeft te onthouden.

Boekentip

Meer boeken lezen over je verzetten? In *Mijn verzet van Jenni L. Walsh* is Brigitte een trotse nazi, maar ze gaat steeds meer twijfelen aan de bedoelingen van Hitler (groep 7/8). Of lees *Stamppot met kogels van Joyce de Pool* (groep 6 t/m 8), waarin Hans ontdekt dat je mensen niet zo zwart-wit kunt beoordelen.

Strips lezen over het verzet? In de stripboekenserie *Kinderen in het verzet van Benoit Ers* lees je over drie kinderen in verzetsgroep de Lynx (6 t/m 8).